Woudreus

Mariëlle van den Bergh 1956

1 november - 3 december

De lichtvoetigheid van Mariëlle van den Bergh

Drs. Jaap Versteegh

Wat is het een verademing als je de kans krijgt het werk te zien van een kunstenares die, tegen de verdrukking van de verzakelijking in, haar onmogelijke dromen verbeeldt. Onlangs mocht ik de tentoonstelling openen van een 'Boomsculptuur' van Mariëlle van den Bergh in de expositieruimte van het kunstenaarsinitiatief De Overslag in Eindhoven. Mariëlle van den Bergh maakt uniek werk dat zij ontwerpt voor één bepaalde ruimte en vervolgens ter plaatse maakt. En het feit dat dit werk om die reden zo goed als onverkoopbaar is maakt het, in de huidige commerciële kunstwereld, bovendien uiterst zeldzaam.

Tegenwind

Ondanks het feit dat de uitgaven voor kunst en cultuur in ons land al decennia lang slechts een fractie van de totale overheidsfinanciering betreffen wordt er op nationaal en regionaal niveau nauwkeurig gelet op ieder dubbeltje dat de kunsten ten goede dreigt te komen. Het luttele bedrag wordt slechts na uitgebreid overleg en dan nog onder strikte voorwaarden toegekend en, na besteding, zorgvuldig gecontroleerd op rendement, want het mocht eens goedkoper kunnen. Ook Eindhoven heeft te lijden onder deze financiële dwangneurose met als gevolg dat Museum Kempenland, onder meer befaamd om zijn prachtige collectie beeldhouwkunst, en het Centrum voor Beeldende Kunst De Krabbedans, actief met de presentatie van hedendaagse kunst, samengevoegd gaan worden, hun verschillen in benadering van de kunst ten spijt. Het resultaat zal als geheel minder zijn dan de som der delen, maar die verwachting is gebaseerd op lange termijn denken en aangezien de bezuinigingsdrift van de overheid is ingesteld op korte termijn doen, zal dit argument in de besluitvorming niet zwaar hebben gewogen. Wat is het dan een feest te ontdekken dat een instelling als De Overslag deze tegenwind heeft weten te trotseren en Mariëlle van den Bergh in staat kan stellen haar 'Boomsculptuur' te realiseren.

Associaties

De veelzijdigheid van het werk van Mariëlle van den Bergh maakt dat het een kunsthistorische ordening lijkt te ontstijgen. Bij mijn eerste confrontatie met haar metershoge bouwwerk van pitriet en papier, waarin parkieten kwetterend rondvliegen, drong zich een vergelijking op met de prehistorische kunst, waarin de nietige mens greep probeert te krijgen op zijn leefomgeving, de alles overheersende natuur. Hier was een vrouw bezig geweest met bescheiden middelen en eenvoudig materiaal het wonder van de natuur te vangen in een magnifiek beeld.

Rondlopend in de vierkante tentoonstellingsruimte begon ik echter na verloop van tijd tevens overeenkomsten te zien met de Middeleeuwse bouwkunst. Zo als bomenlanen mij doen denken aan Gotische kathedralen riep deze centraal in de overwelfde ruimte geplaatste boom bij mij de gedachte op aan een pijler ter ondersteuning van een tongewelf. Natura artis magistra. Hosanna in Excelsis Deo. De creativiteit van de mens als de spiegel van Gods schepping.

Maar hoe zou deze 'Boomsculptuur' in gangbare kunsthistorische termen te omschrijven zijn? Even eenvoudig als misleidend; met de term 'installatie'. Een kenmerk van de moderne kunst is dat deze zich in de loop van de afgelopen anderhalve eeuw constant heeft trachten te onttrekken aan iedere classificatie, ongeacht of het nu zogenaamde 'schilderkunst', 'beeldhouwkunst' of 'architectuur' betrof. Het gevolg van deze voortdurende metamorfose was de uitbreiding van het beperkte aantal algemeen erkende artistieke disciplines binnen de beeldende kunst met vage aanduidingen als 'performance' of 'installatie'. Deze benamingen zeggen net zoveel als het begrip van de toehoorder ver reikt. Maar goed, binnen de terminologie van de moderne kunstgeschiedenis is de 'Boomsculptuur' van Mariëlle van den Bergh een installatie.

Samengevat zou men dit werk derhalve kunnen omschrijven als een hedendaags kunstwerk dat binnen de opvattingen van de moderne kunst gezien kan worden als een installatie die associaties oproept met zowel prehistorische als met middeleeuwse kunstuitingen.

Origineel

Bovenstaande omschrijving is vanzelfsprekend onzinnig. De conclusie is dan ook dat het werk van Mariëlle van den Bergh dusdanig origineel is dat het lastig algemeen te benoemen valt. Wil het helder beschreven kunnen worden, dan dient het op zijn eigen kwaliteiten gewaardeerd te worden.

Kwaliteiten zijn niets anders dan kenmerken en kenmerkend voor het werk van Mariëlle van den Bergh is in de eerste plaats dat het speels is. De afbeelding van een voet, háár voet, op de uitnodigingskaart van deze expositie, als vergelijking met de wortels van een boom, háár boom, is zonder meer geestig. Maar tevens het feit dat zij tijdens de opbouw van haar boom, bijna á l'improviste, besloot voor de wortels een ander materiaal te gaan gebruik dan gepland, namelijk wilgentenen in plaats van pitriet, geeft aan dat zij ook tijdens de uitvoering van haar werk om zich heen blijft kijken met een onderzoekende blik.

Een andere kwaliteit van dit werk is dat het, ondanks de materiaal-technische problemen waarmee het onlosmakelijk verbonden is, licht is gebleven. Een schilder kan over het algemeen direct zijn fantasie zichtbaar maken, maar het realiseren van een project als dit kost maanden van voorbereiding en planning. Met als gevaar dat het resultaat erg conceptueel en zwaar wordt. Maar daar is bij deze boom geen sprake van. De teder witte stam met daarin de kwetterende parkietjes sprankelt als een dagdroom.

Maar de grootste charme van dit object is ongetwijfeld dat het, ondanks de voor iedereen herkenbare beeldtaal, zo volstrekt origineel, zo eigen is. Dat is het resultaat van de associatieve geest van de kunstenares, Mariëlle van den Bergh, die bij het zien van deze ruimte het idee voor een 'Boomsculptuur' kreeg. Dat maakt het tot een uniek, persoonlijk kunstwerk van grote schoonheid. En een dergelijke kwaliteit is niet aan één stijl of tijd gebonden; dat is de kwaliteit van alle goede kunst.